

Autor

Jordi Bañeres

Institut de Sociolingüística Catalana

El Centre de Documentació en Sociolingüística (a partir d'ara CDS) està adscrit a l'Institut de Sociolingüística Catalana (Direcció General de Política Lingüística, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya).

El CDS neix el 1991, en compliment del Decret 173/1991, de 30 de juliol, de reestructuració de la Direcció General de Política Lingüística. Aquest Decret, a l'article 7, apartat c), estableix que l'Institut de Sociolingüística Catalana té com a funcions la del «manteniment d'un centre de documentació especialitzat en materials sociolingüístics accessible als estudiosos amb un arxiu exhaustiu de les recerques efectuades en terres catalanes». Reblant-ho, l'Ordre de 26 de juliol de 1991, de reestructuració de la Direcció General de Política Lingüística, estableix dins d'aquest organisme l'existència d'un «centre de documentació especialitzat en temes sociolingüístics i de lingüística aplicada».

Destinatari

Així doncs, el CDS és obert a tots els «estudiosos». Entenem que un estudiós és des de l'estudiant de BUP i COU que fa un treball de curs, fins al llicenciat amb doctorat o qualsevol ciutadà que estigui interessat en qualsevol qüestió sobre les llengües de Catalunya, de Gal·les o d'arreu del món. Encara més, doncs, és obert al tècnic que treballa com a planificador lingüístic en un centre de normalització o en un servei lingüístic.

Com s'ha constituït?

El CDS va sorgir el 1991 de la fusió del fons documental de l'Institut de Sociolingüística Catalana i la biblioteca de la Direcció General de Política Lingüística. El CDS està especialitzat en sociolingüística en el sentit més ample del vocable: des de la sociologia del llenguatge fins a la planificació lingüística, des de la lingüística social fins a l'etnolingüística, etc. El CDS, alhora d'estar especialitzat en sociolingüísti-

ca, compleix funcions de biblioteca de la Direcció General de Política Lingüística, la qual cosa es tradueix en un bon assortiment de material sobre l'ensenyament de llengües a adults i sobre l'assessorament lingüístic. Pel que fa al dret lingüístic i a l'ús oficial de la llengua, la Direcció General de Política Lingüística manté un arxiu especialitzat en aquesta matèria.

Així, doncs, el CDS cobreix bé les àrees temàtiques següents: antropologia del llenguatge, dret lingüístic, ensenyament d'idiomes per a adults, geografia del llenguatge, lingüística aplicada, normalització lingüística, planificació lingüística, Quebec, sociolingüística, sociologia del llenguatge.

Fons

A més, el nostre fons és diversificat. Per això el presentem segons el tipus de material que hi podeu trobar.

Biblioteca

15.000 llibres (6.000 dels quals són sobre sociolingüística; 1.500 sobre sociologia; 1.500 sobre ensenyament d'idiomes per a adults; 1.500 sobre assessorament lingüístic, etc.)

Una qualitat específica pròpia d'un centre superespecialitzat com el CDS és la seva rapidesa en el tractament dels llibres. A les biblioteques generals passa una mitjana de dos anys des que hom té notícia d'un títol fins que aquest és accessible als lectors; en el CDS aquest interval pot reduir-se a dues setmanes. Un segon avantatge és que l'atenció a l'usuari és personalitzada, el servei immediat i la major part del seu fons és d'accés lliure i directe.

Hemeroteca

230 títols corrents (és a dir, vius) de publicacions periòdiques, 100 títols morts i 13 butlletins de sumaris. Disposa de tots els butlletins editats pels diferents serveis lingüístics a Catalunya.

Arxiu de premsa

15.000 notícies sobre la llengua catalana (classificades per matèries, des de 1982

fins a l'actualitat), 3.000 de les quals aproximadament corresponen a notícies de l'any passat. L'arxiu s'alimenta del recull de premsa que elabora diàriament l'Oficina de Premsa del Departament de Cultura i del que elabora quinzenalment la Unitat d'Imatge del Consorci per a la Normalització Lingüística.

Amb això s'aconsegueix buidar exhaustivament la premsa del Principat, com també bona part de les revistes de divulgació. Paral·lelament, gràcies a un acord interbibliotecari, es disposa mensualment de còpia d'un arxiu de premsa sobre la situació lingüística a la Comunitat Valenciana, fet que permet cobrir-ne bé les notícies de 1989 ençà. L'arxiu té una gran importància, perquè la història recent de la normalització lingüística d'alguns sectors —per exemple l'esport, el món associatiu, etc.— només és possible conèixer-la a partir d'aquest arxiu.

Arxiu de textos solts

6.000 documents: bàsicament, còpies d'articles de revistes científiques, comunicacions a congressos o reunions científiques, opuscles, etc. En qualsevol cas, sota aquest epígraf no s'inclouen els articles de premsa. Sobre el conjunt, gairebé la meitat tracten de la llengua catalana. La resta està distribuït aleatòriament. Per exemple: sobre la situació social del diasistema serbo-croat hi ha 75 articles; sobre el gal·lès, 57; sobre el gal·lec, 64.

Tesis de llicenciatura o doctorals i treballs d'investigació

600 obres. Això significa que hi ha còpia de més de dues terceres parts de les tesis llegides a Catalunya sobre aspectes socials de la llengua. També, en aquest apartat, és pertinent d'esmentar la literatura grisa (és a dir, no comercial o de tiratge molt reduït), que inclou uns 100 treballs d'adjudicataris de beques o d'aspirants a premis convocats pel mateix Institut de Sociolingüística Catalana, més unes altres 100 recerques encarregades per la Direcció General de Política Lingüística.

Treballs universitaris diversos

600 microfiches de treballs lectius. La bona relació que des de l'Institut de Sociolingüística Catalana es manté amb el professorat universitari responsable d'assignatures amb continguts sociolingüístics fa que s'aconsegueixi còpia dels millors treballs

lectius. (No cal dir que amb l'aquiescència explícita dels mateixos alumnes.) A més, periòdicament es reben còpies microfilmades de les tesis llegides a les universitats catalanes i que tracten de temàtica lingüística o sociolingüística.

Diapositives de mapes lingüístics, ètnics, històrics, etc.

700 unitats. Bé que és un apartat poc utilitzat, resulta molt útil per als professors de secundària i d'ensenyament superior.

Arxiu de materials de normalització lingüística dels serveis lingüístics

500 informes i 450 materials diversos (cartells, mapes, materials de campanya com ara tríptics, calendaris, etc.) generats pels serveis lingüístics de tot el Principat. En aquest àmbit cal deixar clar que el CDS no se solapa amb les activitats de la Mediateca del Consorci per a la Normalització Lingüística. D'entrada, perquè el CDS cobreix un àmbit superior, ja que inclou també la Xarxa Tècnica de Normalització Lingüística de la Generalitat de Catalunya, els serveis lingüístics de les universitats dels països de llengua catalana, etc. En segon lloc, perquè la perspectiva és diferent: la Mediateca té un caràcter administratiu, mentre que el CDS el té documental. Els ítems de la Mediateca hi són en tant que baules d'un procés administratiu, d'interès exclusiu per als gestors implicats, i per tant d'accés restringit. Per contra, els ítems del CDS són tractats com a documents, d'accés públic. Això fa que el CDS irradiï com a punt de referència obligada per a qualsevol persona —estudiant, funcionària, investigadora..., evidentment, planificadora— dedicada al tema.

Seccions especials

El CDS és a l'Estat espanyol l'única biblioteca dipositària de les publicacions editades pel Conseil de la Langue Française (Quebec). A més, el CDS adquireix d'ofici totes les publicacions sobre planificació lingüística editades per la University Microfilm Inc. (UMI) que aplega la més gran part de les tesis doctorals redactades en idiomes de difusió internacional i llegides arreu del món.

Cal destacar el recull legislatiu de la Secció d'Ús Oficial de la Llengua Catalana: fons sobre dret lingüístic d'uns 10.000 documents (amb un creixement anual d'uns 1.300), dels quals actualment estan informatitzats 6.800. Els ítems són principal-

ment dels tipus següents: disposicions (5.000), sentències (300), preguntes parlamentàries (200). Per la seva naturalesa, la consulta al recull legislatiu està restringida a investigadors i postgraduats.

Serveis del CDS

Catàlegs

La part més gran està informatitzada i s'utilitza un *thesaurus*, elaborat pel mateix CDS, de 1.400 descriptors.

Catàlegs automatitzats:

- Base de dades bibliogràfica (en el sistema CATDOC, desenvolupat pel Centre Informàtic de la Generalitat de Catalunya. Es fan gestions perquè la base de dades sigui accessible via Internet).

- Base de dades de diapositives

- Base de dades de materials no-llibres

Catàlegs manuals:

- Catàleg de publicacions periòdiques

Préstec

Es deixa un màxim de 3 llibres per un període de 15 dies prorrogables. En el cas de persones vinculades a universitats, centres de recerca o serveis lingüístics, el préstec és per un màxim de 6 llibres i per 30 dies prorrogables. Queden excloses les obres de referència, les publicacions periòdiques, la literatura grisa i totes aquelles que quedin identificades com a excloses de préstec.

El préstec per correu es restringeix a persones que puguin acreditar la seva vinculació a universitats, centres de recerca o serveis lingüístics. Aquestes entitats poden ser de l'Estat espanyol, o bé d'arreu del món sempre que estiguin especialitzades en tema català. Queden exclosos els llibres susceptibles de malmetre's en l'enviament. Per a la resta de condicions, els interessats poden posar-se en contacte amb el CDS.

Assistència i assessorament bibliogràfic i metodològics

El CDS presta assistència sobre temes de sociolingüística i sociologia del llenguatge. Altres unitats de la Direcció General de Política Lingüística ubicades en el mateix edifici poden assessorar sobre altres temes afins. Així, el Gabinet de Didàctica ho fa sobre temes d'ensenyament del català a adults, i la Secció d'Ús Oficial de la Llengua Catalana, sobre dret lingüístic.

El CDS ofereix sessions dedicades a explicar a grups la forma d'accedir a la docu-

mentació sociolingüística, tant la que està dipositada en el mateix CDS com la que és accessible en altres centres de documentació.

Productes documentals

Per facilitar la difusió i recerca de materials, el CDS elabora i difon diferents línies de productes documentals:

- *Butlletí de sumaris* (mensual). Recull dels sumaris de les publicacions periòdiques que es reben al CDS i que es remet a 13 biblioteques. N'han sortit 36.

- *Noves adquisicions* (bimestral). Recull de referències bibliogràfiques dels llibres que s'han adquirit. N'han sortit sis.

- *Estat de la qüestió* (trimestral). Recull monogràfic sobre temes determinats i publicats en diversos mitjans: llibres, diaris, revistes (tant de divulgació general com científiques), etc. N'han sortit cinc:

1. *Articles d'opinió: la llengua catalana: 1993* (març 1994).

2. *Món socioeconòmic* (juliol 1994).

3. *Llengua catalana i indústries culturals* (novembre 1994).

4. *Articles d'opinió: la llengua catalana: 1994* (febrer 1995)

5. *La conferència del president: Què representa la llengua a Catalunya?* (maig 1995)

- *Bibliografies selectives* (semestral). Recull de referències sobre un tema monogràfic. N'han sortit tres:

1. *Quebec/Canadà* (juliol 1994)

2. *Sociolingüística de la Península Ibèrica* (desembre 1994)

3. *Planificació lingüística = Language Planning: Número especial = Special issue: Congrés Europeu de Planificació Lingüística = European Conference on Language Planning* (octubre 1995)

- *Bibliografia sociolingüística del català* (anual). Recull, amb voluntat d'exhaustivitat, les referències dels darrers llibres, articles, comunicacions, ponències, tesis, etc. sobre aspectes socials del català. Totes van acompanyades del corresponent resum [*abstract*]. N'han sortit dos. A partir de 1996 apareixerà semestralment.

- *Arxiu de planificació lingüística* (anual). Recull de novetats bibliogràfiques d'interès per als planificadors lingüístics. N'ha sortit un.

- *Crònica de la llengua catalana* (semestral). Sinopsi de notícies de premsa sobre el ca-

talà, elaborat a partir de l'arxiu de premsa del CDS. N'ha sortit un.

El CDS també es responsabilitza de redactar l'estat de la recerca sociolingüística catalana a la publicació internacional *The Year Work in Modern Language Studies* [Londres].

La difusió de tots aquests productes és estrictament institucional. Qualsevol entitat (de dret públic o privat) que estigui interessada a rebre'ls només cal que ens ho sol·liciti. Val a dir, però, que sempre que sigui possible procurem establir un règim d'intercanvi.

Com s'amplia el fons?

El CDS s'engrandeix per mitjà de tres conductes:

1. Els usuaris suggereixen nous títols (mitjançant les desiderates), cosa que ens permet d'actualitzar el fons d'acord amb els seus interessos i necessitats.
2. Acords o convenis amb altres entitats. L'acord establert amb el Conseil de la Langue Française, l'organisme quebequès que més edita sobre la situació lingüística d'aquell país, garanteix que al CDS arribin gratuïtament totes les novetats. (Ultra el CDS, en tota la Unió Europea el Conseil de la Langue Française únicament remet d'ofici els seus materials a biblioteques de Brussel·les, Lieja i París.) El conveni establert amb el Grup Català de Sociolingüística facilita intercanvis mutus d'informació. El CDS està en vies d'establir convenis amb diferents centres d'ensenyament superior, entitats culturals i biblioteques especialitzades de Catalunya. Més en general, el CDS manté relacions amb el màxim nombre d'organismes d'arreu per tal d'afavorir els intercanvis, com ara la Secretaria General de Política Lingüística del País Basc, la Direcció General de Política Lingüística de Navarra, el Consejo de Universidades del MEC, la Direcció Xeral de Política Lingüística de Galícia, l'Institut d'Estudis Occitans, els Amics de l'Alguer, la Fryske Akademy, la Mesa Pola Normalización Lingüística, l'European Bureau of Lesser Used Languages, el Linguistics Institute of Ireland, HABE (Helduen Alfabetatze Berreuskalduntzerako Erakundea), etc.

Relacionat amb aquest punt, és pertinent esmentar que el CDS ha col·laborat (1992-94) amb el grup de treball Euro-mosaic (Bangor, Barcelona, Brussel·les i Pa-

rís), encarregat per la Unió Europea d'elaborar l'estat de la qüestió sobre les comunitats lingüístiques històriques en situació de desavantatge.

3. Per tal de poder oferir còpia dels millors treballs universitaris en sociolingüística, l'Institut de Sociolingüística Catalana convoca un cartell de premis en sociolingüística catalana, un dels quals, el Premi Bernat Fenollar, està dedicat a treballs lectius universitaris de sociolingüística o de planificació lingüística.

Totes aquestes vies per procurar nous materials permeten que el CDS creixi acce-leradament, sense que s'hagi de nodrir únicament per la via comercial, la qual cosa fa que puguem mantenir el nivell adequat d'adquisicions malgrat les reduccions pressupostàries que afecten el conjunt d'administracions públiques. En el darrer any s'ha ampliat amb més de 1.000 llibres, quasi 1.000 articles solts, més de 100 treballs inèdits, etc.

A més, tots els donatius sobre els temes que ens són propis són benvinguts. Particularment, com a centre de documentació estem interessats en materials que no siguin estrictament llibres. Així, són ben rebuts treballs de curs, prospectes, comunicacions, textos solts, etc. que tractin sobre les matèries que ens són pròpies.

Altrament, gràcies als donatius, el CDS, com a arxiu de la memòria històrica de la normalització del català, confia a poder recuperar materials rars de l'època del franquisme, o àdhuc anteriors.

Com s'hi pot accedir?

Per poder fer ús dels serveis del CDS només cal presentar algun document d'acreditació personal (DNI, carnet d'estudiant, passaport, entre d'altres). El CDS és obert a tothom que estigui interessat a consultar-ne el fons. Disposem d'una sala amb deu places de lector, a més d'una lectora de microfiches (lectocopiadora) i una fotocopiadora. L'horari de consulta és de 9 a 14 h, i de 15 a 17.30 h, de dilluns a divendres (de l'1 de juny a 15 de setembre, l'horari és de 8 a 15 h). El CDS no tanca per vacances. Per tal de comprovar dades o verificar materials es poden fer consultes telefòniques, per fax o correu electrònic o convencional.